

מסורת הש"ס

ה'ס (מסמך ת, ס) לעיל ה.
[למקמן מכי:] ערכין יד;
א [נשלט סו,] ד [ולקמן לה.
ל,א,] ס [נש"ל מח"א,] ו [שון תוספות שנותן שאם הקדיש כל אחד שורו של חצירו כנגד כל חצי מוקד קדוש קמ"ל דלא אמרינן הכי אלא כנגד חצי המותר מההש"ל,] ו [נ"י מוס' לקמן מכי ד"ה גבי,] ח [ובי"ב מוס' כ"ב ד"ה ד"ה אפי' ,]

ⓘ

תורה אור השלם

- ↑ וְאֶשֶׁר יָבֵא אֶת רְעֵהוּ בַּעַר לַחֲבֹט עֲצִים וְהִנָּחָה יָדוֹ בְּדֶרֶךְ לַכֶּרֶת וְעָץ וְנָשַׁל הַבָּרָקֹל מִן הָעֵץ וּמָצָא אֶת רְעֵהוּ וְנָתַתּוּ הָאֵל וְנָס אֶל אַחַת הָהָרִים הָאֵלֶּה הָיָה:
דברים יט ה
- ↑ אָן בָּן יִצְחָק אֵל בֵּת יִצְחָק בְּמִשְׁפַּט יְהוָה יִעֲשֶׂה כֹל:
שמות כא לא
- ↑ וְאִישׁ כִּי יִתֵּן מִמֶּנּוּ בַעֲמִיתוֹ כַּאֲשֶׁר עָשָׂה הוּא וְיִעֲשֶׂה כֹד יֵט יָשָׁה לוֹ:
ויקרא כד יט
- ↑ וְכִי יִהְיֶה שׂוֹר אִישׁ אֶת שׂוֹר רְעֵהוּ וְנָתַתּוּ וּמִקְרָוֹ אֶת הַשׂוֹר הַזֶּה וְחָצְוָה אֶת כִּסְפוֹ וְגַם אֶת הַקֶּהֱלִי קִצְצוּן:
שמות כא לה

ⓘ

הגהות הב"ח

ה'ב נכלו של בעל הבית ומת פטור. כ"ב היינו מוספר אלף מ"ח השור חצי בקסילה כדלעיל דג ע"ב:

ⓘ

גליון הש"ס

תוס' ד"ה לפטורי וכו'
ושבת הוי בבבל נזק. ע"י גיטין דף מג ע"ב מוס' ד"ה שור: ד"ה הוה אמינא וכו'
בב"א דאדם שאין משלם כופר. כדלעיל דף טו ע"א:

ⓘ

הגהות הגר"א

[א] תוס' ד"ה הקדישו כי ולר"ע אין מכור. ר"ע ומכ"ס מכב דגס לר"ע מכור (וע"י כהנר"א י"ח סימן מז):

ⓘ

רבינו חננאל

רב זבדי מתניי אהא ומצא פרט למציא עצמו מכאן אמר ר' אלעזר: אין יעקב משיצתה אבן מידו הוציא הלא את ראשו וקיבלה, פטור כל שכן אקמייתא דרודאי חיובי. ומאן דמתני לה מאן אקמייתא, אבל אהא פטור לגמרי מר', דברין וחייב, וכדרכא דאמ' פ' כרצ' כ"ד היתה אבן מתנתה לו בחיוב, ולא הכיר בה מעולם ועמד תפלה, לעניין גזיקין חיוב, לעניין ד' דברין פטור. ואפי' אנוס חיוב בנזק הכין דאמור רבנן בהדיא פצע תחת פצע לחיוב על השונע כמדיד ועל האנוס כרצון. ח"ד פועליק שוכר חיוב בנזק הכין דאמור רבנן בהדיא פצע תחת פצע לחיוב על השונע כמדיד ועל האנוס כרצון. ח"ד פועליק שוכר חיוב בעל הבית שהוא פטור בעל הבית שלא היה לו להיכנס, דאין לאו משמע עול אלא קום אדוכתיך משמע. ותניא הכי סתמא ברשות. ברש"י אמאי פטור, אלא לאו כגון דקרא אבבא ואמ' ליה אין, ועל והוזק, פטור. ש"מ אין קום אדוכתיך משמע, ש"מ.
ב' שוורים תמים שחבלו זה בזה משלמין במותר חצי נזק כו'. אדם בתם ותם באדם, אדם בתם משלם במותר נזק שלם. ותם באדם משלם במותר חצי נזק. ר' עקיבא אומ' אף תם שחבל באדם משלם במותר נזק שלם. ת"ד או בן יגאל או בת יגאל כמשפט הזה יעשה לו. כמשפט שור בשור כן משפט אדם באדם כו'. פירשה זו תחילתה וכי יגאל שור את איש מפרש בתם, ואם שור נגח הוא מחמול מפרש במעד. בתם היא אומ' ובעל השור נקי, ובמועד כתי' וגם בעליו יומת, אם כופר וישת עליו. הנה במיתה פירש דין התם ודין המועד, לנזקין לא פירש. כשחזור וכתב או בן יגאל או בת יגאל, למאי אתא, לדברי הכל לנזיקין הוא דאתא. ת"ק סבר כמשפט הזה יעשה לו. כמשפט נזקי שור בשור, תם חצי נזק מוריד נזק שלם. אף שור שהוזק אדם, תם חצי נזק

אחר לים ליה אימסא. דנפח עליה והוא ליה לאסוקי אדעמיה שמא

לא יאל': **וחייב בד' דברים**. דהוא ליה פושע שזרק למקום שזני אדם מנזיים: **מאן דמתני אהא**. חייב בארבעה דברים: כל שכן **אקמייתא**. הנכנס לתומו של נגר דכיון דחזייה דעייל איצעי ליה

לעיוני: **בנים**. בצימו ולא בשוק; **בתנ'י** **במוסר**. שמין מה הזיקו של זה יותר על נזקיו של זה ובאומרו מותר משלם מי שהזיק יותר את

החצי: **מועד כסם משלם במוסר**. כלומר אם הוא הזיק את התם יותר משהזיקו תם: **גב' כמשפט** הוא יעשה לו. רצנן לא דייקי הוא דמיימי ליה לדרשה כדלקמן: **כך משפט שור באדם**. דהאי קרא נשור באדם כמיב או בן יגאל וגו': **כסחסון** ולא כעליון. משפט הסחמון משמעי בצמוד וקרא קמא בתם. רבי עקיבא הזה דייק כלומר דינא דסליק האי קרא מייניה: **יוגל** תם שחבל באדם יאל' כמועד לכל דבריו אפי' לשלם מן העלייה: **מגופו משלם**. ואם אינו שור כנגד כל החצלה יפסידו ניזק ואינו נוטל אלא השור: **לפטורי מארבעה דברים**. דהכי משמע משפט זה ים לו לשלם נזק שלם, ולא משפט אדם החובל בחצירו: **הני מילי דעזר לחודיה**. משום דלא חסר היה ממונא: **אלל רפוי ושנא**. דחסר היה ממונא אימא כי נזק יניחו ומיחייב: **קמ"ל**. יתורא: **בתנ'י** **נוטל אם השור**. דהיינו חצי נזק: **גב' יושם שור**. דהייזק צצ"ד ויתן לו מוזיק מעות דמי השור שהוא חצי נזק. ובשוה מנה שנגח לשוה מאתים ואין הנצילה שוה כלום קמיירי: **הוחלט השור**. השור עצמו יקח. ולקמן מפרש מאי בינייהו: **שופטין נינהו**. צההוא שור דמשתפין וקרא משתעי צהוה רחמנא שופטין וקרא משתעי צהוה מאתים שנגח לשוה מאתים כדתנן במתניתין [גה.] והו שור האמור צמורה הלכך הכא דמוזיק אינו שוה אלא מנה נוטל את השור: **הקדישו נזוק אינא בינייהו**. לרבי ישמעאל לא קדיש ליה לרבי עקיבא קדיש: כיון

ומועד נזק שלם אף שור באדם תם משלם חצי נזק ומועד נזק שלם ר' עקיבא אומר כמשפט הזה כתחתון ולא כעליון יכול משלם מן העלייה ת"ל יעשה לו מגופו משלם ואינו משלם מן העלייה ורבנן לי ל'פוטרו מארבעה דברים ורבי עקיבא לפוטרו מארבעה דברים מגא ליה נפקא ליה **ב'מאיש** כי יתן מום בעמיתו **איש** בעמיתו ולא שור בעמיתו ורבנן אי מזהיא הוה אמינא צער לחודיה אבל ריפוי ושבת אימא ליתן ליה קמ"ל: **בתנ'י** **שור שוה מנה שנגח שור שוה מאתים ואין הנבילה יפה כלום נוטל את השור: גב' מתניתין** מני רבי עקיבא היא דתניא יושם השור **בב"ד** דברי רבי ישמעאל רבי עקיבא אומר הוחלט השור במאי קמיפלגי ר' ישמעאל סבר **בעל חוב** הוא וזווי הוא דמסיק ליה ור' עקיבא סבר **ישותפי** גינהו וקמיפלגי בהאי קרא **ומכרו** את השור החי וחצו את כספו ר' ישמעאל סבר **דינא קמזוהר** רחמנא ור"ע סבר **לניזק** ומוזיק מזוהר להו רחמנא מאי בינייהו הקדישו נזיק איבא בינייהו בעא מיניה רבא מר"נ מכרו מוזיק לר' ישמעאל מהו כיון דא"ר ישמעאל בעל חוב הוא וזווי הוא דמסיק ליה מכור או דלמא

עקיבא אין מכור וכן שיבת מוזיק או כיחש מוזיק כדאמרינן לקמן ומילי טוצא דדריש צשור שנגח ארבעה וחמשה (דף לו:): ממי איכא בינייהו אלא חד מינייהו נקט': **איבא** בינייהו. דלרבי ישמעאל אין קדוש ואם תאמר ולאמאי אין קדוש למאן דאמר צפרק כל שעה (פסחים דף ל:): למפרע הוא גוצה וי"ל דלמאן דאמר למפרע הוא גוצה היינו היכא דגבאזו לצסוקף אצל הכא אם נתמלה ניזק לצסוקף לקבל המעות ולא גבאזו לרבי ישמעאל אין קדוש ומכל מקום לרבי עקיבא קדוש דשותפין

ממעט השור מלשלם ד' דברין. ורבנן פאיש בעמיתו הוה אמינא צער לחודיה דהכין כתי' מום, ומום צער לחודיה משמע, אבל ריפוי שבת ובשת אימא כנוז דמי וליתן ליה, קמ"ל. והילכת' כרבנן דגרסי' בתחלת פרקין קמא א) תבריה ר' עקיבה לגזויה. מתני'. שור שוה ק' שנגח לשור שוה ר' ואין הנבילה יפה כלום נוטל את השור. מתני' ר' עקיבה, דתניא יושם השור בב"ד דברי ר' ישמעל, ר' עקיבה אומ' הוחלט השור. קסבר ר' עקיבה שותפי גינהו, וכי כתי' ומכרו את השור החי וחצו את כספו, לניזק ומזיק מזוהר להו רחמנא, והרשות ביד הניזק למכור שני ומכרו וחצו את כספו, הנוטל כסף הוא המוכר. ר' ישמעל סבר בעל חוב הוא חזוי הוא דמסיק, ולבי דינא מזוהר להו למכור השור ולפרוע את חובו שלוח, שני ומכרו את השור החי וגו'. מאי בינייהו, אמר ר' יוחנן היקדישו ניזק, לר' עקיבה מוקדיש לר' ישמעל אינו מוקדיש. והילכת' בהא כר' עקיבה דסתם מתני' כותיה.

המניח פרק שלישי בבא קמא

לג.

והוציא הלה את ראשו. לא דמיא להיה תחתיו כרים וכסתות דשליה כינא הרגל (לעיל כו:): דאין לו לחשוב שיקלקו הכרים וישצרו הכלים: **אי** דשכיב בשוקא מאי מעבא דאחריים. פירוש ימתינו עד שימלאהו צשוק חוץ לצית ואית ספרים דגרסי' אי דשכיח צמתא דכיוין שאין רגיל לצאת חוץ מעיירו הרצה פעמים ימלאהו חוץ לציתו אצל לא שכיח צמתא כעין רוכל המחזר צעיירות יש להם רשות ליכנס שלא ילך לו:

בגבירא דשכיח וצא שביח. אי שכיח פשיטא ליה דקום אדוכתך משמע ואי לא שכיח א"כ ודאי עול תא משמע: **תנ"יא** **במ"ד** קום אדוכתך משמע. וע"כ צשכיח ולא שכיח דאי צשכיח זה לא היה קורא כנגס צרשות דפשיטא דקום אדוכתך משמע: **שני** שוורים תמים שחבלו זה בזה בוי'. תימה דכלוה ממתיזין שאין צריכה היא וי"ל דלרבי עקיבא אצטריך שלא תאמר כיון דאית ליה יוחלט השור לניזק אם כן שורו של זה קנוי לזה ו' ואם הקדישו קדוש קמ"ל דלא אמרינן הכי ואפילו לרבי ישמעאל ממי נ"מ אם נאצד האחד שלא יאמרו הצעלים אצגה כל חצי נזקי משלך ואתה תפסיד נזקך שנאצד שורי שמשתלם מגופו:

ורבנן הוה צמח לי צפוישרו בוי'. וא"ת לרצנן כמשפט למה לי דצלא כמשפט ידעינן דתם באדם משלם ח"צ דמהיכא תיתי לשלם נ"ש וי"ל דכיון דהוא אצטריך למכנצו לפוטרו מארצ' דברים אי לאו כמשפט שור צשור לא הוה דרשינן הוה לפוטרו מארצעה דברים אלא הוה דרשינן הוה כרבי עקיבא הוה כסחמון ולא כעליון דהכי מסתברא טפי: **ל'פוטרו מארבעה דברים**. תימה כממשפט שור צשור כך משפט שור באדם שמעין ליה וי"ל דוה אין ללמוד משום דגני שור לא שייכי ארצעה דברים דעזר וצושת ליכא ורפוי * ושבת הוי ככלל נזק דכששמויו כמה היה שוה מתחילה וכמה הוא שוה עכשיו שאם ירצה צעליו לא ירפאהו אלא ימכרהו מיד ויקנה אחר נמלא כשמשלם לו יכול לקנות שור צשלו אצל אדם עול כדחתך לרקי' לרפאות עצמו ושבת ממי איכא: **הוה אמינא צער** לחודיה. יש ספרים דגרסי' דער * וצושת אצל רפוי ושבת לא וא"ת מהיכא תיתי דליתב ליה אי * מק"ו דאדם שאין משלם כופר מה לאדם שמשלם עזר וי"ל דלא שיקן ציה פירכא דמאי דכתיב צאדם שמשלם רפוי וצושת אין אלא גלוי מילתא צעלמא שכל זה חשיב נזק ונזק מצינו צהדיא צקרא שששור משלם:

הקדישו נזיק **איבא** בינייהו. ה"מ למימר דלמר יכול לצלקו ולמר אין יכול לצלקו וכן מכרו מוזיק דלרבי ישמעאל מכור לרדיא כדאמרינן צשמעתא [א]ולרבי ניינהו

ממעט השור מלשלם ד' דברין. ורבנן פאיש בעמיתו הוה אמינא צער לחודיה דהכין כתי' מום, ומום צער לחודיה משמע, אבל ריפוי שבת ובשת אימא כנוז דמי וליתן ליה, קמ"ל. והילכת' כרבנן דגרסי' בתחלת פרקין קמא א) תבריה ר' עקיבה לגזויה. מתני'. שור שוה ק' שנגח לשור שוה ר' ואין הנבילה יפה כלום נוטל את השור. מתני' ר' עקיבה, דתניא יושם השור בב"ד דברי ר' ישמעל, ר' עקיבה אומ' הוחלט השור. קסבר ר' עקיבה שותפי גינהו, וכי כתי' ומכרו את השור החי וחצו את כספו, לניזק ומזיק מזוהר להו רחמנא, והרשות ביד הניזק למכור שני ומכרו וחצו את כספו, הנוטל כסף הוא המוכר. ר' ישמעל סבר בעל חוב הוא חזוי הוא דמסיק, ולבי דינא מזוהר להו למכור השור ולפרוע את חובו שלוח, שני ומכרו את השור החי וגו'. מאי בינייהו, אמר ר' יוחנן היקדישו ניזק, לר' עקיבה מוקדיש לר' ישמעל אינו מוקדיש. והילכת' בהא כר' עקיבה דסתם מתני' כותיה.

ה) א. ה, ופ"י הרי"ס שם ס"י מבריה ר' עקיבה לגזויה שיער כלי זיינו ששומם כזן כלומר חור צו דמלא ר' עקיבה אומר יכול שלם מן העלייה כי זה צ"ע המעט את הכז.

עין משפט ונר מצוה

ס א מ"י פ"ו מהלכות רוצח
ושמירת נפש הלכה ט
סג עשין פה:
ס ב מ"י פ"א מהל' חובל
וזמיק הל' יט סגג עשין
ע טו"ש"ע ח"מ ס' תכ סע"ף
ל:

ס ב ג מ"י פ"י מהל' מוקד
ממון הל' יא וע"ש
במ"מ סגג עשין סו טו"ש"ע
ח"מ ס' שפט סע"ף י
צבצ"ה:

ע ה מ"י פ"ט שם הל' יד
סגג עשין סו טו"ש"ע ח"מ
ס' תכ:

ע א ז מ"י שם טו"ש"ע שם:
ע ב ח (מ"י פ"א מהל' חובל
וזמיק) סגג עשין ע
טו"ש"ע ח"מ ס' תכא סע"ף
יג:

ע ט מ"י פ"ו מהלכות מוקד
ממון הלכה ג סגג עשין
סו טו"ש"ע ח"מ ס' תכ סע"ף
ח:

ע ד י מ"י פ"ו מהל' חובל
וזמיק הלכה א סגג
עשין ע טו"ש"ע ח"מ ס' שפט
סע"ף א:

ע ה ב ל מ"י פ"ו מהל' מוקד
ממון הלכה ג סגג עשין
סו טו"ש"ע ח"מ ס' תכ סע"ף
ח:

ע ו מ"י פ"ט שם הל' יב
וע"ש סגג עשין פו
טו"ש"ע ח"מ ס' תכ סע"ף א:

ⓘ

מוסף רש"י

ומצא את רעהו ומת.
צסיה חכרי שם צשעה שחירס זה הכהן חייב (שד"כן ל:)
שמעת שחא שם ומלאו נשירת נשל הנחל, פרט לממציא את עצמו.
תחרי כן הוציא ללה תל רלשו מן החלון וקיבל האנן צנתמו (מכות ח.)
צשטרו זה מנלות (שד"כן שם).
אף תם שחבל באדם.
אם חבל אדם צשור תם ואם באדם ושמו צ"ד חבלה שחבל צוהר יומר ממחלה שחבל האדם צשור משלם צעל השור אותו עורף (דע"ל ח.)
משלם במותר נזק שלם. צעל השור משלם אותו מותר נזק שלם (שד"כן וי)
איש בעמיתו.
הוי צדיו מנחת מומין, ולא שור בעמיתו.
של צעליו (דע"ל כו:).

ⓘ

רבינו חננאל (המשך)

מועד נזק שלם. כן יעשה לו. ור' עקיבה אומ' אם כן הוה ליה לקרא לומ' כמשפט יעשה לו. מאי טעמ' כתי' הוה, ללמדך שזה דין כתחתון ולא כעליון. לפי שבתחילתו הופרשה תורת ההם והוא נקרא עליון. ואחרייו כתי' ואם שור נגח הוה, המועד והוא הנקרא יעשה לו. ת"ל יעשה לו, כגופו משלם ולא מן העלייה. ורבנן דפליגי עליה דר' עקיבה אמ' הוה, כשם שאין בזה ד' דברין אלא כופר בלבד, כך אין שור באדם משלם ארבעה דברים אלא נזק בלבד. ור' עקיבה נפקא ליה מאיש בעמיתו, איש בעמיתו משלם ארבעה דברים ולא שור ד' דברים, בעמיתו משלם ארבעה דברים, אבל ריפוי שבת ובשת אימא כנוז דמי וליתן ליה, קמ"ל. והילכת' כרבנן דגרסי' בתחלת פרקין קמא א) תבריה ר' עקיבה לגזויה. מתני'. שור שוה ק' שנגח לשור שוה ר' ואין הנבילה יפה כלום נוטל את השור. מתני' ר' עקיבה, דתניא יושם השור בב"ד דברי ר' ישמעל, ר' עקיבה אומ' הוחלט השור. קסבר ר' עקיבה שותפי גינהו, וכי כתי' ומכרו את השור החי וחצו את כספו, לניזק ומזיק מזוהר להו רחמנא, והרשות ביד הניזק למכור שני ומכרו וחצו את כספו, הנוטל כסף הוא המוכר. ר' ישמעל סבר בעל חוב הוא חזוי הוא דמסיק, ולבי דינא מזוהר להו למכור השור ולפרוע את חובו שלוח, שני ומכרו את השור החי וגו'. מאי בינייהו, אמר ר' יוחנן היקדישו ניזק, לר' עקיבה מוקדיש לר' ישמעל אינו מוקדיש. והילכת' בהא כר' עקיבה דסתם מתני' כותיה.

ה) א. ה, ופ"י הרי"ס שם ס"י מבריה ר' עקיבה לגזויה שיער כלי זיינו ששומם כזן כלומר חור צו דמלא ר' עקיבה אומר יכול שלם מן העלייה כי זה צ"ע המעט את הכז.